

Vážená
PhDr. M. Sedláková,
redakce časopisu Čs. psychologie,
Husova 4,
PRAHA 1 110 00

Praha, 18.11.1997

Věc: Posudek

J. Kamarýt: Nový přístup k fenoménu agrese, násilí a původu válek.

Vážená paní doktorko,

omlouvám se za dlouhý termín mého posudku - zvláště proto, že je spíše odmítavý, nedoporučující či málo konstruktivní. Váš příspěvek je datován 5.11.97, ale v tu dobu jsem byl (až do včerejška) na chatě.

Vylíčení situace vědecké problematiky, hromadící se v **psychologii** kolem termínů "agrese" a "agresivita", je v nabídnutém příspěvku Dra Kamarýta se slibným názvem "Nový přístup k fenoménu agrese, násilí a původu válek", **nezvládnuto**. Jde o složitou a historicky zamotanou problematiku, ale kupení nesourodostí do několika vybraných námětů (počínaje prvním odstavcem na str.2: Agrese byla různě definována jako...) čtenáři nepomůže, spíše ho zmáte.

O konstruktivní kritiku se mohu pokusit až k textu od str.15 (bod č.10). Tady mi ovšem chybí zmínka o tom, že K.LORENZ na vehementní kritiku sociologů své knihy "Das sogenannte Böse" reagoval přiznáním chyby (že připisoval války na vrub vnitroskupinové agrese) a navrhl pojem **meziskupinové agrese** jako biologický faktor napomáhající vzniku "moderních" válek.

Ostatně použití pojmů vnitroskupinové a meziskupinové agrese by asi textu prospělo - zejména tam, kde se pokouší porozumět termínu "vnitrodruhové" agrese.

Funkčnost vnitroskupinové agresivity v rámci kompetice o reprodukční úspěch, tak jak ji nádherně popsal K.LORENZ v citované knize i jinde, je mimo pochyby. Na tom nic nemění, že u téhož živočišného druhu může existovat infanticida (např. zabíjení nemocných mláďat, nekojení sameček v době nedostatku potravy, atd.), bratrovražda (např. u některých druhů orla mláďata mezi sebou soupeří až do přežití jediného - jen jednoho totiž rodiče uživí v době dospívání). Atd. Tyto funkční souvislosti umožňují získat vhled a přehled (tedy kladení otázek, které mají být řešeny k dosažení reprodukčního úspěchu - specifickými řešeními může být ritualizovaný souboj, boj na život a smrt, varování, obrana teritoria, získání postavení v dimenzi dominance - submise, kooperace, sdílení či naopak kompetice potravy, atp. atd.).

Nakolik platí uvedené rozmanité fenomény vnitroskupinové a meziskupinové agresivity také pro genetické dispozice Homo sapiens sapiens, tím se rozsáhle zabývá sociobiologie a - pro psychology zajímavější - rekonstrukční přístup evoluční psychologie.

Principiální kritika LORENZova pojetí fenoménů agrese se týká jeho energetického modelu motivace. Podle LORENZe veškeré

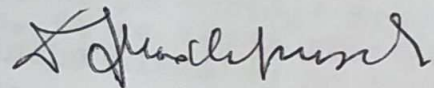
(motivované) chování, a tedy také agresivní chování, je důsledkem uvolňování specifické energie (v hydraulické simulaci je narůstající energie simulována přítokem do některého specifického rezervoáru). Narůstání specifické energie je dle LORENZE spontánní a nevyhnutelné; a jediným způsobem jejího snížení je cestou uvolnění - spuštění specifického chování ("odreagování"). Proto má K.LORENZ pro lidstvo pokud jde o agresivitu jedinou radu: pěstovat bojový sport a v něm včas "vypouštět" nevyhnutelně a spontánně se hromadící energii. Proto jsou dle LORENZE boje individua i skupiny ("války") nevyhnutelné.

Energetický model motivace, na kterém si K.LORENZ velmi zakládal, je jeho největší omyl. Omyl, který pomáhal udržovat příkop mezi biologickými a společenskými vědami.

Ve funkčním pohledu, výše zmiňovaném, je samozřejmě hrubým omylem uvažovat lov **predátorů** jako formu agrese. Když selka zabíjí slepici, je to zcela jiná motivace než když se obojí na zloděje, který se pokusil tuto slepici ukrást. Nemám agresivní motivaci, když ničím hnízdo vos u dveří do chaty. Vybíjení myší, potkanů či holubů šířících nemoce není agresivní motivací.

Nicméně referát o knize VAN DER DENNENA, pokud možno na pozadí stručného vylíčení ostatních základních přístupů, by mohl být užitečný i v psychologickém časopise, ačkoliv dávám k úvaze jeho otištění ve filosofickém či sociologickém časopise. Pokud by šlo o psychologii, pak doporučuji lépe vylíčit teoretické pozadí přínosu DENNENovy knihy - totiž naznačit vývoj studia chování v rámci neodarwinismu od sociobiologie k evoluční psychologii.

S přáním zdaru ve Vaší práci a se srdečnými pozdravy

PhDr. Jaroslav Madlafousek,
Sokolovská 72,
Praha 8 - Karlín 186 00
telefon 23 21 882